

בדידה (88195), סמטסטר קיץ תשפ"ב, מועד ב' - פתרון

18.9.2022, כ"ב אלול התשפ"ב

מרצים: אחיה בר-און, אריאל ויצמן, אלעד עטייה, ארז שיינר
מתרגלים: שחר חנניה, כנה נהיר, גלעד פורת-קורן, עדו פלדמן, הדר קנר, הראל רוזנפלד, אושרית שטוסל.
אורך המבחן: 3 שעות.
חומר עזר: מחשבון פשוט בלבד.
הנחיות:

- יש לענות על כל השאלות .
- נמקו תשובתכם היכן שנדרש.

המלצה: הסתכלו על כל השאלות והתחילו עם השאלות שאתם יודעים לענות. חלקו את זמנכם בתבונה!.

תשובות יש לכתוב על גבי הטופס בלבד. מחברת הטיוטה לא תבדק..

ניתן לענות משני צידי הדף..

בהצלחה!

1. (21 נק') תהיינה A, B, C קבוצות. הוכיחו או הפריכו את הטענות הבאות:

- (א) אם $A \subseteq B$ אז $A \Delta C \subseteq B \Delta C$.
פתרון: הפרכה: $A = C = \{1\}$, $B = \{2\}$ ואז $A \Delta C = A \Delta A = \emptyset$ שמוכל ב $B \Delta C$ אבל A לא מוכל ב B .
 (ב) אם $A \in B$ אז $P(A) \in P(B)$.
פתרון: הוכחה: נניח $P(A) \in P(B)$ אזי $P(A) \subseteq B$ ומכיון ש $A \in P(A)$ נקבל ש $A \in B$.
 (ג) מתקיים $A \setminus (B \cap C) = (A \setminus B) \cap (A \setminus C)$.
פתרון: הפרכה: $A = C = \{1\}$, $B = \{2\}$ ואז

$$A \setminus (B \cap C) = A \setminus \emptyset = A$$

ומצד שני

$$(A \setminus B) \cap (A \setminus C) = A \cap \emptyset = \emptyset$$

ומכיון ש $A \neq \emptyset$ נקבל שהשיוון $A \setminus (B \cap C) = (A \setminus B) \cap (A \setminus C)$ לא מתקיים.

2. נגדיר פונקציה f מקבוצת כל תתי הקבוצות הסופיות הלא ריקות של הטבעיים אל הטבעיים על ידי

$$f(\{x_1, \dots, x_k\}) = x_1 \cdot x_2 \cdots x_k$$

כלומר, לכל $A \subseteq \mathbb{N}$ לא ריקה, $f(A)$ הוא מכפלת האיברים ב A . למשל $f(\{2, 3, 4\}) = 2 \cdot 3 \cdot 4$, $f(\{3\}) = 3$.

(א) (6 נק') הוכיחו/הפריכו: f חח"ע.

פתרון: הפרכה:

$$f(\{2, 3\}) = 2 \cdot 3 = 6 = f(\{6\})$$

(ב) (6 נק') הוכיחו/הפריכו: f על.

פתרון: הוכחה: יהא n טבעי אזי

$$f(\{n\}) = n$$

ולכן $\{n\}$ מקור ל n .

(ג) (10 נק') הוכיחו באינדוקציה או בכל דרך אחרת כי

$$\sum_{A \in X_n} \frac{1}{f(A)} = n$$

כאשר $X_n = P(\{1, \dots, n\}) \setminus \{\emptyset\}$.

פתרון: הוכחה:

• בסיס $n = 1$: מתקיים כי $X_1 = \{\{1\}\}$ ואז

$$\sum_{A \in X_n} \frac{1}{f(A)} = \frac{1}{f(\{1\})} = \frac{1}{1} = 1$$

• צעד - נניח נכונות עבור n ונוכיח נכונות עבור $n + 1$ ..

$$\sum_{A \in X_{n+1}} \frac{1}{f(A)} = \frac{1}{f(\{n+1\})} + \sum_{\substack{A \in X_{n+1} \\ n+1 \in A \neq \{n+1\}}} \frac{1}{f(A)} + \sum_{\substack{A \in X_{n+1} \\ n+1 \notin A}} \frac{1}{f(A)} = \frac{1}{n+1} + \sum_{A \in X_n} \frac{1}{(n+1)f(A)} + \sum_{A \in X_n} \frac{1}{f(A)}$$

ולפי הנחת האינדוקציה נוכל להמשיך

$$\frac{1}{n+1} + \sum_{A \in X_n} \frac{1}{(n+1)f(A)} + \sum_{A \in X_n} \frac{1}{f(A)} = \frac{1}{n+1} + \frac{1}{(n+1)} \sum_{A \in X_n} \frac{1}{f(A)} + n = \frac{1}{n+1} + \frac{1}{(n+1)} \cdot n + n = 1 + n$$

3. (24 נק') נגדיר יחס S על $(\mathbb{R} \setminus \{0\}) \times (\mathbb{R} \setminus \{0\})$ על ידי הכלל $S(x_1, y_1) S(x_2, y_2)$ אם ורק אם

$$x_1 \cdot x_2 > 0 \text{ וגם } y_1 \cdot y_2 > 0$$

(א) הוכיחו כי יחס שקילות על $(\mathbb{R} \setminus \{0\}) \times (\mathbb{R} \setminus \{0\})$.

פתרון: נוכיח ש S רפלקסיבי, סימטרי וטרנזיטיבי:

• רפלקסיבי: לכל $(x, y) \in (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \times (\mathbb{R} \setminus \{0\})$ מתקיים כי $x \neq 0, y \neq 0$ ולכן $x \cdot x > 0$ וגם $y \cdot y > 0$ ולכן $S(x, y) S(x, y)$.

• סימטריות: נניח $(x_1, y_1), (x_2, y_2) \in (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \times (\mathbb{R} \setminus \{0\})$ מקיימים $S(x_1, y_1) S(x_2, y_2)$ ונוכיח כי $S(x_2, y_2) S(x_1, y_1)$. כיוון ש $S(x_1, y_1) S(x_2, y_2)$ מתקיים

$$x_1 \cdot x_2 > 0 \text{ וגם } y_1 \cdot y_2 > 0$$

ולכן

$$x_2 \cdot x_1 > 0 \text{ וגם } y_2 \cdot y_1 > 0$$

ולכן $S(x_2, y_2) S(x_1, y_1)$.

• טרנזיטיביות: נניח $(x_1, y_1), (x_2, y_2), (x_3, y_3) \in (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \times (\mathbb{R} \setminus \{0\})$ מקיימים $S(x_1, y_1) S(x_2, y_2)$ וגם $S(x_2, y_2) S(x_3, y_3)$ ונוכיח כי $S(x_1, y_1) S(x_3, y_3)$. לפי הנתון $S(x_1, y_1) S(x_2, y_2)$ נסיק כי

$$x_1 \cdot x_2 > 0 \text{ וגם } y_1 \cdot y_2 > 0$$

ומהנתון $S(x_2, y_2) S(x_3, y_3)$ נסיק כי

$$x_2 \cdot x_3 > 0 \text{ וגם } y_2 \cdot y_3 > 0$$

ולכן

$$x_1 \cdot (x_2)^2 \cdot x_3 > 0 \text{ וגם } y_1 \cdot (y_2)^2 \cdot y_3 > 0$$

(כפל של מספרים חיוביים הוא חיובי). כיוון ש $(x_2)^2, (y_2)^2$ חיוביים אפשר לחלק בהם ואי-השוויון ישמר ונקבל

$$x_1 \cdot x_3 > 0 \text{ וגם } y_1 \cdot y_3 > 0$$

שה אומר ש $S(x_1, y_1) S(x_3, y_3)$ כפי שרצינו.

(ב) יהא $(x, y) \in (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \times (\mathbb{R} \setminus \{0\})$, קבעו אם עוצמת מחלקת השקילות שלו $|(x, y)_S|$ היא סופית, $\aleph_0$, $\aleph$, או $2^{\aleph}$ אחרת. אם היא סופית, מצאו אותה.

פתרון: העוצמה שווה ל $\aleph$. הוכחה:

$$\begin{aligned} [(x, y)]_S &= \{(x', y') \in (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \times (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \mid (x, y) S(x', y')\} \\ &= \{(x', y') \in (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \times (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \mid x \cdot x' > 0, y \cdot y' > 0\} \end{aligned}$$

ולכן כל $(x', y') \in [(x, y)]_S$ מקיים כי x', x בעלי אותה חיוניות (או ששניהם חיוביים או ששניהם שלילים) וכן y, y' בעלי אותה חיוניות. וכן להיפך: כל $(x', y') \in (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \times (\mathbb{R} \setminus \{0\})$ המקיים כי x', x בעלי אותה חיוניות וגם y, y' בעלי אותה חיוניות יקיים כי

$$x \cdot x' > 0, y \cdot y' > 0$$

ולכן $(x', y') \in [(x, y)]_S$. מכאן ש $|(x, y)_S|$ שווה לכל הרביע (במישור $\mathbb{R}^2$) של (x, y) , לא כולל הצירים עצמם. כל אחד מארבעת הרבעים

$$Q_1 = \{(x, y) \in (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \times (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \mid x, y > 0\}$$

$$Q_2 = \{(x, y) \in (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \times (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \mid x < 0, y > 0\}$$

$$Q_3 = \{(x, y) \in (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \times (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \mid x, y < 0\}$$

$$Q_4 = \{(x, y) \in (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \times (\mathbb{R} \setminus \{0\}) \mid x > 0, y < 0\}$$

בעלי אותה עוצמה (למשל הפונקציה $Q_1 \rightarrow Q_2$ המוגדרת $(x, y) \mapsto (-x, y)$ היא חח"ע ועל). מכיוון ש $|\mathbb{R}| = |(0, \infty)|$ נקבל ש

$$|Q_1| = |(0, \infty) \times (0, \infty)| = \aleph \cdot \aleph = \aleph$$

(א) (6 נק') תהא A שבורה מפנים מקסימאלית ביחס להכלה. הוכיחו ש A מקיימת $|A \cap \mathbb{Z}| = 1$.
פתרון: נניח בשלילה כי $|A \cap \mathbb{Z}| \neq 1$ אזי:

• מקרה ראשון: $|A \cap \mathbb{Z}| = 0$ ואז $A \cap \mathbb{Z} = \emptyset$. מכאן שכל איבר $a \in A$ מקיים כי $a \notin \mathbb{Z}$ ולכן כל $a \in A$ מקיים $a \cdot 1 \notin \mathbb{Z}$ מכאן ש $A \cup \{1\}$ קבוצה שבורה מפנים (מכפלה של כל שני איברים שונים ב A אינה שלמה כי A שבורה מבפנים ומכפלה של 1 עם כל איבר ב A גם לא שלמה כפי שראינו). בנוסף, $1 \notin A$ (כי ב A אין מספרים שלמים) ולכן $A \subsetneq A \cup \{1\}$ בסתירה למקסימאליות של A .

• מקרה שני: $|A \cap \mathbb{Z}| \geq 2$ ואז קיימים $n \neq m$ שלמים ב A ו $n \cdot m$ גם שלם בסתירה לכך ש A שבורה מבפנים.

(ב) (6 נק') הוכיחו שקיימת קבוצה שבורה מבפנים מקסימאלית ביחס להכלה.
פתרון: נגדיר $\odot$ להיות קבוצת כל תתי הקבוצות של $\mathbb{R}$ שהן שבורות מבפנים. כלומר

$$\odot = \{A \subseteq \mathbb{R} \mid \text{מבפנים } A\}$$

ונתבונן בקס"ח $(\odot, \subseteq)$. לפי עקרון המקס' של האוסדורף, קיימת שרשרת מקסימאלית $S \subseteq \odot$. נגדיר

$$B = \bigcup_{A \in S} A$$

ונראה ש B שבורה מבפנים מקסימאלית.

i. שבורה מבפנים: יהיו $b_1, b_2 \in B$ איברים שונים ב B ונוכיח כי $b_1 \cdot b_2 \notin \mathbb{Z}$. לפי הגדרת B כאיחוד הקבוצות ב S , קיימות $A_1, A_2 \in S$ כך ש $b_1 \in A_1, b_2 \in A_2$. כיוון ש S שרשרת $A_1 \subseteq A_2$ או $A_2 \subseteq A_1$. בה"כ $A_1 \subseteq A_2$ ואז $b_1, b_2 \in A_2$. כיוון ש $A_2 \in S$ אז A_2 שבורה מבפנים. מכיוון ש b_1, b_2 איברים שונים ב A_2 נקבל ש $b_1 \cdot b_2 \notin \mathbb{Z}$.

ii. שבורה מבפנים מקסימאלית: נניח בשלילה כי B אינה שבורה מקסימאלית (ביחס להכלה). אזי קיימת $\hat{B}$ שבורה מבפנים המקיימת כי $B \subsetneq \hat{B}$. כעת, לכל $A \in S$ מתקיים כי $A \subseteq B$ ולכן $A \subsetneq \hat{B}$. מכאן ש $S \cup \{\hat{B}\} \subseteq \odot$ והיא

שרשרת (שני קבוצות ב S ברות השוואה כי S שרשרת וכל קבוצה ב S מוכל ב $\hat{B}$). בנוסף כיוון שכל $A \in S$ מקיים $A \subsetneq \hat{B}$ אז $A \neq \hat{B}$ ולכן $\hat{B} \notin S$ ולכן $S \cup \{\hat{B}\}$ שרשרת של קבוצות שבורות מבפנים שמכילה ממש את S בסתירה למקסימאליות של S .

(ג) (7 נק') הוכיחו שקיימת A שהיא שבורה מבפנים שמקיימת כי לכל $x \in \mathbb{R} \setminus A$ קיים $y \in A$ כך ש $x \cdot y \in \mathbb{Z}$ ובנוסף מקיימת, לכל n שלם: $A \cap [n, n+1] \neq \emptyset$ כאשר $[n, n+1]$ הוא הקטע הממשי

$$[n, n+1] = \{x \in \mathbb{R} \mid n \leq x \leq n+1\}$$

פתרון: נגדיר $\hat{A} = \{n + \frac{1}{2} \mid n \in \mathbb{Z}\}$. טענה: $\hat{A}$ שבורה מבפנים. הוכחה: יהיו $a_1, a_2 \in \hat{A}$ שונים ונראה שמכפלתם אינה ב $\mathbb{Z}$. לפי הגדרת $\hat{A}$, קיימים n_1, n_2 שלמים שונים כך ש

$$a_1 = n_1 + \frac{1}{2}, a_2 = n_2 + \frac{1}{2}$$

(אם $n_1 = n_2$ אזי $a_1 = a_2$). כעת,

$$a_1 \cdot a_2 = \left(n_1 + \frac{1}{2}\right) \left(n_2 + \frac{1}{2}\right) = n_1 n_2 + \frac{n_1 + n_2}{2} + \frac{1}{4}$$

ומכיוון ש $\frac{n_1 + n_2}{2}$ הוא מספר שלם או מספר שלם ועוד $\frac{1}{2}$ נקבל (בצירוף ש $n_1 n_2$ שלם) כי $a_1 a_2$ הוא מספר שלם ועוד $\frac{1}{2}$ או מספר שלם ועוד $\frac{3}{4}$. בכל מקרה $a_1 a_2$ אינו ב $\mathbb{Z}$.

כעת, נגדיר $\odot$ להיות קבוצת כל תתי הקבוצות של $\mathbb{R}$ שהן שבורות מבפנים שמכילות את $\hat{A}$. כלומר

$$\odot = \{A \subseteq \mathbb{R} \mid (A \text{ שבורה מבפנים}) \wedge (\hat{A} \subseteq A)\}$$

ונתבונן בקס"ח $(\odot, \subseteq)$. לפי עקרון המקס' של האוסדורף, קיימת שרשרת מקסימאלית $S \subseteq \odot$. נגדיר

$$B = \bigcup_{A \in S} A$$

ובאופן דומה לסעיף קודם נקבל ש B שבורה מבפנים מקסימאלית.

i. כיוון ש $\hat{A} \subseteq \cup_{A \in S} A = B$ נקבל שלכל n מתקיים $n + \frac{1}{2} \in B$ ולכן לכל n

$$n + \frac{1}{2} \in B \cap [n, n + 1]$$

ולכן התנאי השני המבוקש בשאלה מתקיים.

ii. יהא $x \in \mathbb{R} \setminus B$ ונרצה להראות שקיים $y \in B$ כך ש $x \cdot y \in \mathbb{Z}$ וזוהו סיימנו את הפתרון. נניח בשלילה שלכל $y \in B$ מתקיים כי $x \cdot y \notin \mathbb{Z}$ אזי $B \cup \{x\}$ היא קבוצה שבורה מבפנים (כל שני איברים ב B מכפלתם לא שייכת ל $\mathbb{Z}$ כי B שבורה מבפנים ובנוסף כל איבר ב B מכפלה עם x אינו ב $\mathbb{Z}$ לפי הנחת השלילה). כיוון ש $x \notin B$ (לפי הנתון) נקבל ש $B \cup \{x\}$ היא קבוצה שבורה מבפנים שמכילה ממש את B בסתירה לכך ש B שבורה מבפנים מקסימאלית.